

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FEM OG TYVE AAR
1895-1920

ET TILBAGEBLIK

AF

MAGDALENE LAURIDSEN

JUBILÆUMSSKRIFT
UDGIVET AF FORENINGEN „ANKERHUS“

FEM OG TYVE AAR
1895-1920

ET TILBAGEBLIK

AF
MAGDALENE LAURIDSEN

TRYKT SOM MANUSKRIFT

UDGIVET AF FORENINGEN „ANKERHUS“
MCMXXI

FEM OG TVE AAR
1893

ET LISA GREGG
1893

LANGKJÆRS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

MAGDALENE
LAURIDSENS
FORÆLDRE

FØDEGAARD I
HOLSTED

BARNDOMS- OG UNGDOMSHJEM I ASTRUP

HUSHOLDNINGSSKOLENS FØRSTE HJEM 1895

SORØ HUSHOLDNINGSSKOLE, BYGGET 1897

MAGDALENE LAURIDSEN

ELINE ERIKSEN

Da mine gode Hjælpere i Foraaret 1920 vilde, at vi skulde holde Jubilæumsfest paa Ankerhus i Anledning af, at det var 25 Aar siden, jeg begyndte mit Arbejde i Husholdningssagens Tjeneste, da nu afdøde Fru Eline Eriksen og jeg fik oprettet Sorø Husholdningsskole, protesterede jeg derimod. Jubilæum har altid staaet for mig som en Afslutning, og trods alt, syntes jeg ikke, jeg var færdig til at slutte af endnu. Men Jubilæet blev fejret, det blev virkelige Festdage, som jeg nød i Øjeblikket og senere har været taknemmelig for — men Jubilæumsskriftet naaede heller ikke at blive trykt, før jeg „blev færdig“, — i alle Tilfælde med alle de forskellige Tilidshverv, jeg havde haft og dog i nogen Maade sat Pris paa. Saa sidste Del af Aaret derefter levedes i en stærk Følelse af at have udtjent; og det kan ikke let undgaaes, at det Blik, man saa ganske naturligt kaster tilbage, bliver præget deraf.

Som jeg skrev i Sorø Husholdningsskoles Aarskrift om denne Skoles Begyndelse, er det med en stille Undren og en vis Vemod, jeg ser tilbage til den Tid, som skulde blive Indledning til mit Livsarbejde.

Jeg kom til Sorø i Novbr. 1893 for at hjælpe til i Huset hos Højskoleforstander Bjerres, der var nygifte og som jeg var blevet Venner med hjemme i Jylland, i Levring Præstegaard. Desforuden skulde jeg saa lære de kvindelige Højskoleelever at væve om Sommeren. — Fru Eline Eriksen kom Aaret efter for at styre den store Skolehusholdning for Fru Jutta Bojsen Møller.

Det var en rig Tid paa Sorø Højskole, rigtig en lykkelig Højskoleetid, hvor det ene skønne Indtryk afløstes af det

andet. Men der var ogsaa saa mange glade Mennesker rundt om: To nygifte Lærere, Fru Møllers Begejstring og Sang. Pastor Bjerres gode Tanker og træffende Ord til de mange interesserede og lydhøre Elever i den tætfyldte Foredrags-sal, Eline Eriksens Omsorg for Karle og Piger, det Velvære hendes Nærhed gav. Alt kaldte paa det bedste og paa Lysten til at tage fat.

Fru Møller var imidlertid blevet Formand for Dansk Kvinde-samfund og Tanken om at oprette Fagskoler for unge Piger var fremme, laa som i Luften „Verden over“. Fru Møller havde svært Mod paa at faa en Husholdningsskole knyttet til Højskolen, men Bjerre vilde ikke være med til det „Maskepi“, — mente dog at en Husholdningsskole vilde være udmærket at faa, men den skulde være sig selv og da Fru Møller ikke kunde tænke at opgive sin Højskolegerning, foreslog hun mig at begynde Husholdningsskolen, vel sagtens fordi hun mente, at jeg gennem Slægtninge kunde skaffe den fornødne Kapital. Til at begynde med syntes jeg, det var saa rent meningsløst, men ved at sysle mere og mere med Tanken, nok muligvis ogsaa efter at være paavirket af Bjerres, begyndte Ideen at interessere og tage Form og jeg sagde da Ja til Opfordringen, hvis Fru Eriksen vilde være med. — Og Resultatet blev jo, at vi d. 3. Maj 1895 i en lejet Lejlighed inde i Rolighed i Sadelmager Corrells Ejendom fik begyndt Sorø Husholdningsskole, som den første i sin Slags.

Ingen af os var jo specielt uddannede til at lede en saadan Virksomhed, men vor praktiske Sans hjalp os vel noget og vi søgte at drage Nytte af de Erfaringer, der var gjort i andre Lande paa samme Omraader og selv om vi stadig maatte ændre eller forbedre Undervisningen, er det alligevel den oprindelige Skoleplan, der i store Træk bruges den Dag i Dag.

Fru Eriksen, der var den moderlige og huslig praktisk dygtige, blev naturligvis den, der blev Husmoder og de

unges Raadgiver og Hjælper; min Opgave blev nærmest at administrere og ordne den mere skolemæssige Side af Virksomheden, samt afprøve nye Fag. Til at begynde med underviste jeg i Vævning, senere opgav jeg dette Fag til Fordel for de „smaa Køkkener“.

Rammerne for den nye Skole var jo ikke alene beskedne, men ogsaa mindre gode, særlig var Køkkenet, hvor den væsentligste Del af den praktiske Undervisning jo skulde gives, ringe; men Fru Eriksens rige Personlighed, mangeaarige Erfaring, sikre Haand og Smag bødede paa meget, og jeg tror, at de 25 Elever, der begyndte med os, alligevel fik et forholdsvis godt Udbytte med hjem. — En stor Hjælp for os var det, at Mænd som Forstander Bjerre, Landinspektør Stage, Redaktør Martin, Dyrlæge Nielsen ikke alene viste Sagen Interesse, men hjalp os rent praktisk ved at tage Timer paa Skolen og holde Foredrag for Eleverne. Og det var ogsaa navnlig disse Mænd, der fik vakt saa megen Interesse for Sagen, at der i Aaret 1896 kunde udsendes af Mænd og Kvinder fra hele Landet en Opfordring til at skaffe en hensigtsmæssig Bygning til Veje til Sorø Husholdningsskole. — Dette lykkedes, og 5. Maj 1897 flyttede vi ind i den dejlige nye Skolebygning, som Aktieselskabet havde rejst paa Holbergsvej, „for at Sorø Husholdningsskole kunde give 50 Elever for en moderat Betaling de fornødne praktiske og teoretiske Kundskaber, der hører til Førelsen af en forstandig og økonomisk Husholdning“.

Det var selvfølgelig en stor Hjælp for Skolen at faa saa gode og tidssvarende Lokaler at arbejde i; det vanskeligste blev nu at finde skikkede Hjælpere, Lærere, da man herhjemme ikke havde nogen som helst Uddannelse, beregnet for Kvinder, der vilde undervise unge Piger i Hjemmets Gerning; men heldigvis lykkedes det efterhaanden at formaa Kvinder med Interesse for denne Gerning til at hjælpe Skolen med at undervise de unge Piger, og selv om disse Lærer-

inder ikke kunde være i Besiddelse af en faglig Uddannelse som Husholdningsskole-Lærerinder, blev Undervisningen sikkert ikke mindre værdifuld af den Grund.

Mellem de første Aars Elever var der selvfølgelig mange, der kom med en skæv Opfattelse af, hvad der skulde læres paa en Husholdningsskole. Der var saaledes adskillige, der fandt det meningsløst, at de skulde koge Kartofler, Vælling, Grød o. l.; det kunde de da lære hjemme. Der var ogsaa adskillige, der efter at være kommen hjem skulde vise deres Dygtighed ved at lave det kunstigste kunstige, af hvad de havde haft Lejlighed til at se paa Skolen. Og endnu er det jo desværre en Opfattelse af mange, at det fineste er det væsentligste og at den saakaldte Teori ikke er til praktisk Nytte. Og saa er det jo dog den, der underbygger det hele, giver de Unge Muligheder for at arbejde videre.

Undervisningen paa en Husholdningsskole skal jo saa lidt som paa andre Skoler, være alene for Dagen i Morgen, for den øjeblikkelige Nytte, man kan have af den. Den maa gives for Livets Skyld, som Forstander Trier en Gang har sagt om Haandværkerskolen paa Vallekilde. — Efterhaanden har man da vist alligevel naaet at faa slaaet fast, at Husholdningsskolens væsentligste Opgaver er at fremme Økonomi og at give husøkonomisk Viden.

Men noget andet er det, om man burde have anlagt Undervisningen som f. Eks. paa Landbrugsskolerne, altsaa ikke medtaget praktisk Arbejde, som jo dog kun til en vis Grad kan læres paa Skolen, som bør læres i Hjemmene.

Fra de Rejser jeg foretog til andre Lande for at se, hvorledes Husholdningsundervisningen der var ordnet, dvæler jeg særlig i Taknemmelighed ved det, Frk. Lotten Lagerstedt, en af Sverrigs Pionerer, lærte mig paa sit Lærerindekursus i Gøteborg, og for det Venskab hun gav mig. Men forøvrigt blev vi Nybegyndere alle Vegne af Kollegaer i Udlandet mødt med den største Imødekommenhed; og de Erfaringer, de i

EN AF DE FØRSTE HUSHOLDNINGS-AFTENSKOLER, LANDSGRAV

DE FØRSTE VANDRELÆRERINDER

ANKERHUS 1902

NOGLE AF SKOLENS FØRSTE HJÆLPERE
Landinspektør Stage, Gartner Gram, Astrid Nielsen, Dr. Steen, Thyra Mayland,
Ellen Sejero-Olsen, Ingeborg Lauridsen.

ANKERHUS 1905

MÆND, DER SÆRLIG HAR VIST HUSHOLDNINGSSAGEN FORSTAAELSE
OG GERNINGEN PAA ANKERHUS TILLID OG INTERESSE
Joh. Lauridsen, Chr. Christensen, Lars Dinesen, Valentin, Kr. Pedersen.

LANDBRUGSAFDELINGEN, BYGGET 1907

FRA GAARDENS SOMMERKURSUS 1909

Sagens Interesse delte med os, blev en betydelig Hjælp for os til at føre Arbejdet paa dette Omraade videre her hjemme.

Men størst Betydning for mig fik dog en Stipendiarejse til England 1899, hvor jeg var saa heldig at faa Lejlighed til at stifte Bekendtskab med de Forsøg, der blev gjort for at vække Husmødrenes Interesse for en god Økonomi og gennem Undervisning i Form af Forevisninger at give dem Vejledning i Udførelse af visse Arbejder og Kendskab til en intensiv Udnyttelse af tilstedeværende Produkter, navnlig Havesager.

Ved Hjælp af Landboforeningerne fik vi denne Form for husøkonomisk Oplysning omplantet paa dansk Grund, og jeg tror ikke, det er for meget sagt, at denne Undervisning, der Landet over blev givet for Tusinder og atter Tusinder af Husmødre, har banet Vej for de Hindhedeske Ernæringsinteresser og Husholdningsskolernes faglige Uddannelse for de unge Piger.

Naar de vandrende Kursus gik som en Sejersgang Landet over, var det for en stor Del, fordi Bevægelsen ogsaa blev baaret frem af saa mange af vore bedste Mænds Interesse og Forstaaelse. Og af disse, der førte Sagen frem, maa nævnes Gdr. Rasmus Dinesen, Høve, Landstingsmand P. Rasmussen, Krøjerup, Landbrugslærer Chr. Christensen, Tune, Etatsraad Valentiner, Geddesdal, Forstander Niels Pedersen, Ladelund, Statskonsulent Fr. Hansen, Askov, Konsulent S. P. Petersen, Aarhus, Forpagter Hempel-Syberg, Odense o. m. fl. De fleste af disse gode Mænd er nu gaaet bort, men det er i ærbødig Tak, vi mindes, hvad de har gjort for os huslige Kvinder; deres Forstaaelse blev en Løftestang og den Agtelse, de viste vort Arbejde gennem deres Interesse for vor Gerning, har ofte siden givet os Mod til at døje Ignoreren og overvinde Vanskeligheder af forskellig Art.

Landboforeningernes Husholdnings-Aftenskoler blev Anledning til, at Husholdningsseminariet Ankerhus skabtes. Da

de samv. sj. Landbof. ved deres Formandsmøde 1. Juli og ved deres Delegeretmøde paa Skydebanen 16. Novbr. 1901, hvor jeg nød den Ære at være opfordret til at tale om denne Sag, havde vedtaget at overtage Ledelsen af de paabegyndte vandrende Husholdningskursus, blev jeg anmodet om, med Landboforeningernes Støtte at uddanne Lærerinder til disse Kursus, hvorfor jeg i Foraaret 1902 købte 24 Tdr. Land Jord ude ved Kongebroen i Sorø Landsogn og deraf straks fik 4 Tdr. Land anlagt i Haver af Hensyn til Lærerindeuddannelsen, hvor et af de vigtigste Fag maatte blive Havebrug. Selve Lærerindeuddannelsen havde jeg dog tænkt kunde foregaa inde paa Husholdningsskolen; men da denne krævede en betydelig Udvidelse, som Aktieselskabet, der havde rejst Skolebygningen til os, mente, at jeg tildels maatte skaffe Midler til, foretrak jeg at begynde paa Ankerhus, i den Villa jeg havde faaet bygget paa den købte Jord med privat Brug for Øje. Huset var jo imidlertid ikke indrettet til Skole og jeg søgte derfor efterhaanden at faa den nødvendige Udvidelse foretaget, hvilket slet ikke var saa helt let, da jeg allerede af mine nærmeste havde modtaget megen Hjælp til Oprettelse af Sorø Husholdningsskole og selv ingen Midler besad — og desuden ikke vidste, om den begyndte Lærerindeuddannelse kunde blive noget varende. Men takket være min Farbroder Joh. Lauridsen og Murermester Langkjær i Sorø, fik jeg alligevel i 1904 bygget en Sidefløj til Ankerhus med Skolestue og Elevværelser, 1906 ved Hjælp fra Faster Maren paa Grønvang et dejligt flisebeklædt Skolekøkken og 1907 en trelænget Gaard, indrettet som en Model-Landhusholdningsskole. — 1906 havde jeg afstaaet min Part af Sorø Husholdningsskole til Fru Eriksen.

Vandrelærerinder kaldtes de Lærerinder, vi uddannede, og de var vist i visse Kredse ikke særlig estimerede; de var jo hverken Kommunelærerinder eller paa anden Maade fornemme. Men gennem deres banebrydende Arbejde i Landboforeninger-

nes Husholdningsaftenskoler har de gjort „Vandrelærerinde“ til et Hædersnavn.

Selvfølgelig var Uddannelsen til at begynde med primitiv, men ikke desto mindre har den givet os nogle af Landets betydeligste Lærerinder, og efterhaanden lykkedes det os ogsaa at faa Uddannelsen udvidet og forbedret, saa den har kunnet staa Maal med den Uddannelse, der blev optaget paa de københavnske Lærerindeskoler; dertil bidrog meget, at Skolen 1907 var saa heldig at faa Læge Caroline Steen fast knyttet til Skolen som Docent i Ernæringsfysiologi med dertil knyttede Fag.

Men den Kritik, der fra visse Kredse rejstes mod Lærerindeuddannelsen, Kultusministerens Forslag 1911 om kun at støtte een Lærerindeskole og de økonomisk vanskelige Kaar, der maatte arbejdes under, gjorde, at jeg ved Husholdningsskolernes Aarsmøde 1917 tilbød at nedlægge Lærerindeuddannelsen paa Ankerhus, hvis det kunde bidrage til at faa Uddannelsen af Husholdningslærerinder ved Statens Støtte ordnet paa en betryggende Maade for Fremtiden, dog under Forudsætning af, at der ved Uddannelsen blev taget tilbørlig Hensyn til Landboforhold.

Vi havde da paa Ankerhus uddannet 200 Lærerinder, hvoraf 86 havde virket som Vandrelærerinder ved Landboforeningers Kursus, 20 undervist ved Husmandsforeningernes korte Kursus, 10 ved kommunale Efterskoler og 85 haft Ansættelse som Husholdningslærerinder ved faste Skoler, saa jeg syntes godt, jeg kunde være „bekendt“ at give op.

Da Forstanderinderne for de to andre private Lærerindeskoler ogsaa var villige til at opgive deres Lærerindeskoler til Fordel for en samlet Uddannelse, blev der af Undervisningsministeriet 1918 nedsat en Komité til Overvejelse af Spørgsmaalet om Ordningen af Uddannelsen af Husholdningslærerinder. Denne Kommission afgav i 1920 en Betænkning, der gik ud paa, at Uddannelsen skulde være 3aarig og gives paa

en Statsskole, delt i to Afdelinger, — den ene beliggende paa Landet, hvor de vordende Lærerinder skulde have første Aar af deres Uddannelse, — den anden i Københavns Nærhed. Skolen skulde kaldes for Statens Husholdningshøjskole, og de uddannede Lærerinder for Husholdningskandidater.

Det er dog ikke alene Lærèrindeuddannelsen, der har præget Ankerhus. De mange korte Kursus, ikke alene for Husmødre, men ogsaa for Lærere og deres Koner, Instruktionskursus for Lærerinder ved Efterskoler, de offentlige Møder om særlig aktuelle Spørgsmaal, de mange besøgende Kursusgæster, navnlig fra Udlandet, har virket berigende og udviklende og givet Virksomheden noget af den Friskhed og Egenhed, som man siger kendetegner Ankerhus.

Dernæst har de almindelige 5 Mdr. Husholdningskursus med Formaalet at dygtiggøre og udvikle unge Kvinder til at styre og lede et Hjem, økonomisk og praktisk, haft sin store Betydning for Skolen. Vi er derigennem kommen i Forbindelse med mange af Landets gode Hjem, og ogsaa kommen til at staa nær mange af de unge Hjem, der er dannet af Elever fra disse Kursus. Selve Samarbejdet med og Undervisningen af Eleverne paa disse Kursus er saa fornøjelig, at man næsten synes, det vilde være rart, om man udelukkende kunde holde almindelig Husholdningsskole.

Vi har desuden haft den Lykke at se mange af vore Ideer realiserede. En af de største Glæder paa det Omraade har været, at det Forslag, vi 1912 fremsatte til en Sogne-Husholdningsundervisning for unge Piger, blev muliggjort gennem den kommunale Efterskole, der, takket være Folketingsmand K. M. Klausen, blev skabt ved en Bevilling, givet første Gang paa Finansloven 1914.

Af det, som jeg dog er taknemligst for, er, at jeg i nogle Aar fra 1911 sammen med min kære, nu afdøde Mand, Seminarieførstander Peter Dam fik Lov til at holde Skole og faa den kombinerede Uddannelse af Forskole- og Hus-

holdningslærerinder paabegyndt, — den som vi begge ansaa for at være ideel og praktisk, fordi Forskolelærerinderne der- ved fik en Mulighed for ogsaa at kunne hjælpe Hjemmene med at undervise de unge Piger, og fordi at Husholdningslærer- inderne derigennem fik en udmærket pædagogisk Uddan- nelse.

Tanken om at faa de Lærerinder, der ansattes paa Landet til at optage en Sognehusholdningsundervisning, blev yder- ligere fremmet, ved at Undervisningsministeriet fra Novem- ber 1917 stillede Midler til Raadighed til Afholdelse af et 9 Mdr. Statskursus paa Ankerhus til Uddannelse af Lærer- inder til kommunale og private Efterskoler, og paa hvilket Kursus fortrinsvis bliver optaget exm. Lærerinder og For- skolelærerinder.

Efter min Mands Død i Paasken 1918 maatte vi nedlægge hans Forskoleseminarium og den dertil knyttede Børneskole, men det, at vi fik hans Skole og hans Seminarium omdannet til Børnehave og Bibliotek og derigennem fik hans Gerning fortsat, har siden været til Trøst og til Hjælp i den daglige Skolegerning, selv om det hver Dag minder om det, man har mistet, det man har ejet.

Trods alt har den Tid, der er gaaet, været god; gode Arbejdsaar har den i alle Tilfælde givet, selv om de økono- misk set har været svære. — I Forhold til de Udgifter der er forbundet med en Husholdningslærerindeuddannelse og paa Grund af, at Skolen de første 5 Aar maatte drives uden Stats- tilskud, har Statens Støtte, gennemsnitlig 2500 Kr. aarlig, nemlig været alt for lille til, at Virksomheden uden store økonomiske Vanskeligheder har kunnet holdes gaaende. En stor Støtte for Skolen, og mig personlig i de vanskelige Aar har Farbror, nu afdøde Nationalbankdirektør Joh. Laurid- sen været. Ikke alene hjalp han mig med Laan, Gang paa Gang, naar en Udvidelse af Skolen viste sig at være nød- vendig, men hans Tilsagn: „Kniber det, saa kom kun til mig,“

gav en Tryghed som betød meget i disse strenge Aar. Jeg har dog, tør jeg sige, aldrig misbrugt hans Hjælpsomhed; jeg satte en Ære i selv, saa vidt muligt, at overvinde de økonomiske Vanskeligheder. Var Joh. Lauridsens finansielle Hjælp en stor Støtte for Skolen, var hans Tillid og Tro paa mit Arbejde det ikke mindre, — en Tro og Tillid som „Faster Maren“, hans prægtige Hustru, min dygtige Lærermester, ogsaa viste mig. Havde Farbror først sagt god for en af mine Ideer, vidste jeg, at den var værd at arbejde for. Han havde et mærkværdigt klart Blik for, hvad Tiden krævede; det skyldtes maaske hans levende Interesse for alt, hvad der kunde skabe nye Værdier for Land og Folk.

Det var derfor ogsaa en stor Glæde, at han, der sad inde med den lykkelige Evne at kunne dele andres Glæde, kom og overraskede os paa Jubilæumsdagen. Vi Kvinder følte det som en Ære, at han vilde dele denne Dag med os, og ingen af de Tilstedeværende glemmer vist den Følelse af Højtid, hans stille og gode Ord skabte, da jeg ved Fællesbordet havde søgt at bringe ham en Tak for alt, hvad han i de 25 Aar havde været for vor Sag, for Skolen og mig personlig.

Men det var ogsaa en stor Glæde paa Mindedagen at blive hilst af gode Venner og gamle trofaste Hjælpere; de myldrede ind fra alle Sider, og til alle Tider, selv gamle, kære Fru Bojsen Møller, som vi skyldte Husholdningsskolens Oprindelse, kom og overraskede os. Og jeg følte mig baade lille og stor, da gamle Elever hængte en Guldkæde med et prægtigt Guldur om min Hals. — Men det var saa vemodigt, at Fru Eriksen ikke skulde opleve denne 25 Aars Dag, den hun havde glædet sig til og sat som Maal for sin Arbejdstid.

Jeg er virkelig saa taknemmelig for, at de 25 Aar blev mig givet, ogsaa fordi, at man som Arbejdet er lykkedes, fik ligesom noget af den Gæld betalt, man for sin Lykke var bleven skyldig — og saa er den givne Arbejdslykke, saa stor som den end er, dog alligevel ringe i Forhold til den Lykke, der

FORSKOLESEMINARIETS ELEVER OG HJÆLPERE

GYMNASTIKSALEN, BYGGET 1916

FRA MINDEFESTEN FOR FORSTANDER DAM

FRA BØRNEHAVEN
„VEJRMØLLEN SKAL HA' VIND, VIND —“

ikke tales om, det vidunderlige, der personlig er oplevet i stille Timer, i Glæde og i Sorg.

Som Skolepige syntes jeg, at der ingen Steder maatte være saa herligt som i Sorø og paa Bornholm; den samme Følelse ejer jeg endnu. Sorø gav mig min Livsgerning, Bornholm min Husbond.

Alt af Naade!

Men hvad er der saa naaet, husholdningsmæssigt set, i de 25 Aar?

Vi har faaet Husholdningsskoler — og unge Kvinder derigenem deres Fagskole. Og det betragtes som en naturlig Selvfølge, at en ung Pige, inden hun stifter Hjem, ogsaa skal paa en Husholdningsskole.

Og Husholdningsskolerne er bleven statsanerkendte og understøttede, som andre Ungdomsskoler. De har faaet deres egen Tilsynsførende, en af Husholdningssagens ældste Venner, fhv. Landbrugslærer Chr. Christensen, Tune. Og han har i Anledning af de 25 Aar udarbejdet og ladet trykke som Manuskript en overmaade interessant og fyldig Oversigt over Husholdningsskolens Historie.

Og Husholdningsskolerne og deres Hjælpere har faaet deres egen Forening, — har i 15 Aar haft „Foreningen af Husholdningslærerinder og -Lærere“, en Forening, som foruden at være dens Medlemmer til Nytte og Støtte, repræsenterer paa en virksom Maade Husholdningssagen over for Autoriteterne. Foreningen har faaet sit eget Bureau for Husholdningsundervisning, hvis Formaal er at fremme Interessen for det husøkonomiske Oplysningsarbejde og Arbejdet for at faa en god og praktisk Husholdningsundervisning tilrettelagt og afholdt, dels ved at lade udarbejde og udsende Kursus- og Undervisningsplaner, dels ved at give Anvisning paa velskikkede Husholdningslærerinder til Skoler, korte Kursus, Foredrag og kommunale Efterskoler.

Og Husholdningslærerinderne har faaet deres egen Pensionsskasse, og faaet denne baade statsanerkendt og understøttet.

De større Købstæder har faaet Skolekøkkenundervisning ind som obligatorisk Fag i Barneskolen, og der er stærke Ønsker om ogsaa at faa denne Undervisning i Skolerne paa Landet, navnlig da i Stationsbyerne.

Samarbejde er skabt mellem de nordiske Landes Husholdningslærerinder. Det første nordiske Møde holdtes i Sorø 1909, det andet i Gøteborg 1913, det tredie i Kristiania 1920 og det fjerde er bestemt til at holdes i Finland.

Men noget af det betydeligste turde det dog maaske være, at vi har faaet en Efterskole, ogsaa med Undervisning i huslig Gerning for de unge Piger, — en Skole gratis for alle og hvorigennem man kan gøre sig Haab om, at alle unge Piger efterhaanden kan faa en systematisk Vejledning i Hjemmets forskellige Arbejder.

Og Uddannelsen af Husholdningslærerinder betragtes som en Opgave, Staten maa tage sig af, saavel som af anden Læreruddannelse. Det er yderligere bleven præciseret, ved at Undervisningsministeriet har haft en Kommission nedsat angaaende denne Sag og som har afgivet Betænkning derom.

Husholdningskursus for gifte Kvinder ordnes af landøkonomiske Foreninger, Kvindeforeninger o. a. Foreninger. Foredrag om husøkonomiske Spørgsmaal afholdes rundt om. Kort sagt, husøkonomisk Oplysning stilles Side om Side med anden Oplysning.

Og Landets Husmødre begynder at samle sig i Foreninger, ligesom Landmændene og Haandværkere har gjort det i mange Aar. I Købstæderne dannes der Husmoderforeninger, paa Landet Husholdningsforeninger, som hver igen saa har sin egen Samvirksomhed.

Alt i Alt har man som huslig Kvinde kun Grund til at være glad for, hvad de sidste 25 Aar har bragt.

Et Tilbageblik over 25 Aar vil jo ganske naturligt ogsaa gaa uden for den egentlige Skolegerning, saa meget mere, som Virksomheden paa Ankerhus har medført nært Samarbejde med mange forskellige Mennesker, Foreninger og Institutioner.

Det Samarbejde, jeg den Dag i Dag mindes med størst Taknemlighed, er det, vi i Skolens første Tid havde med Landboforeningerne. Det skyldes vel nok særlig den Forstaaelse og Tillid, Landboforeningernes ledende Mænd kom mig i Møde med — en Tillid, jeg har søgt at blive værdig. Og det har ofte siden været mig en Ære og en Glæde at kunne staa som Repræsentant for Landboere, navnlig ved Møder og Forhandlinger, hvor det „at være fra Landet“, ikke netop var et Fortrin.

De Bekendtskaber, jeg har stiftet, ved i sin Tid som Foredragsholder at deltage i Møder Landet over, navnlig i Landboforeninger, Husmandsforeninger og Haveselskaber, har været af stor Betydning for mig, ikke alene for det husøkonomiske Arbejde, vi har søgt fremmet gennem Lærerinder, udsendte fra Ankerhus, men ogsaa for mig selv personlig. Den Forbindelse, jeg derved fik med Mænd og Kvinder fra de forskelligste Egne, gav mig ogsaa Kendskab til Forhold og Hjem, der har været mig til stor praktisk Nytte i det Arbejde, jeg ogsaa offentlig er bleven betroet.

Det væsentligste Hverv, jeg i det offentlige Liv har haft, har vel nok været som Medlem af Den overordentlige Kommission af 8. August 1914, „Prisreguleringen“, som den i Almindelighed kaldtes. Sammen med to andre Kvinder blev

jeg indvalgt i den i November 1916. Da Indenrigsminister Rode anmodede mig om at tiltræde Kommissionen, sagde han, at flere af hans Kollegaer havde ønsket det; men har personlige Hensyn gjort sig gældende, saa kom jeg sikkert med, fordi jeg var Peter Dams Hustru.

Det var interessant at være med; for som Medlem af denne Kommission fik man jo Lejlighed til at stifte Bekendtskab med mange betydelige Mænd, fik overvære Forhandlinger ogsaa med Handelens og Industriens Repræsentanter, der gav et vist Kendskab til Erhvervslevet og Anledning til mange lagttagelser, der baade var af personlig Interesse og praktisk Betydning for ens Arbejde i det Hele taget. Ellers vil der, som jeg i sin Tid skrev i Østsj. Flkbl., naturligvis altid være delte Meninger om Værdien af Resultater, der kan naas i en Kommission, der bestaar af mange Medlemmer og som har et vist politisk Tilsnit.

Men en Ting er sikkert: Som Medlem af en betydningsfuld Kommission burde der aldrig vælges andre end de, der havde Tid eller gaves Tid til der at udføre et positivt Arbejde og som havde fornøden Indsigt i de Spørgsmaal, der kunde komme til at ligge for, og der burde heller ikke vælges flere Medlemmer, end at de *alle* kunde være med i det egentlige Arbejde. Ellers bliver det let de staaende Udvalg, der kommer til at dirigere.

Personlig kan jeg vel ikke smigre mig med at have udrettet noget betydeligt i Kommissionen, men jeg gjorde mit Bedste, og havde da ogsaa den Tilfredsstillelse, at min Opfattelse i mange Tilfælde viste sig at være rigtig. Jeg søgte i alle Tilfælde at deltage i de Møder, jeg to til fire Gange om Ugen kunde blive indkaldt til, selv om det ofte var svært at tage hjemme fra. Tilsyneladende betød den enkelte ikke ret meget, naar det da ikke var en af de politisk Førende; men man oplevede dog desværre det Tilfælde, at Udeblivelse fra et Møde kom til at koste Statskassen over en halv Mil-

lion Kr., idet et politisk Parti inden for Kommissionen benyttede Lejligheden til, ved et hurtigt sammenkaldt Møde, med en Stemmes Flertal at foreslaa, at Staten dækkede en Forhøjelse af Margarinepriserne, der som Følge af Raastofernes Stigning var nødvendig at godkende. Selvfølgelig vilde Finansudvalget ikke gaa med til en saadan Foranstaltning, men Ministerens Forekommenhed over for det tilfældige Flertal medførte alligevel denne Udgift for Statskassen, da Fabrikkerne kom til at vente en lille Maaned paa den Prisforhøjelse, de mente at have Ret til at faa.

Ellers kunde der vist egentlig ikke indvendes noget imod den faglige S sammensætning af Kommissionen; der var saaledes bl. a. tre Landmænd, tre Kvinder, tre Professorer, tre mandlige Socialdemokrater (vel sagtens valgt som Repræsentanter for Arbejderne) og tre Repræsentanter for Handel og Industri, men ikke desto mindre, følte Landboernes Interesser meget svagt repræsenterede. Det laa sikkert i, at de fleste Kommissionsmedlemmer havde deres Erhverv og Interesser i København og blev derfor de mange, der fortrinsvis varetog Industriens og Hovedstadens Interesser. At dette baade har været uheldigt og upraktisk, er der ingen Tvivl om, selv om Departementschef Riis-Hansen, der det sidste Aar var Kommissionens Formand, ved sin overlegne Ledelse og særlige Evne til at forlige, i de fleste Tilfælde fik skabt en forsvarlig Balance. Og man maa beklage, at „Venstre“ ikke søgte at gøre sin Indflydelse gældende ved at faa flere Landboere ind i den overordentlige Kommission i Stedet for at føre en negativ Opposition mod den.

I selve Krigstiden har man dog vist Lov til at gaa ud fra, at det var den personlige Opfattelse af de forskellige foreliggende Spørgsmaal, af de Foranstaltninger, der vilde tjene Landet og Folket bedst, der blev den afgørende. Først da Vaabenstilstanden indtraf, var det man følte, at den partipolitiske Opfattelse gjorde sig gældende — og den kan vi Kvinder maaske daarligere forlige os med end Mændene.

Ellers søgte jeg at varetage Husmødrenes Interesser saa godt jeg kunde, om ikke ensidigt. Og man skulde jo synes, at det kunde have været rimeligt, om man havde stillet Husmødrene lige med Industrien, givet dem Adgang til, uden for Rationeringen at købe de Raastoffer, de havde Brug for og til den Pris Industrien fik dem. For det siger jo da sig selv, at de Varer, der først skal omdannes paa Fabrikker og forhandles gennem Grosserer og Købmænd, nødvendigvis maa blive meget dyrere end de, der kan fremstilles i Hjemmene. Og det, at man hindrede Husmødrene i at koge deres Marmelade, bage deres Kager, lave deres Paalæg, støbe deres Lys, spinde deres Uld, som det passede dem bedst, gjorde, at Industrien blev støttet paa Forbrugernes Bekostning.

Selv om den overordentlige Kommission maa siges at have haft sin overordentlige store Betydning som Institution i Krigsperioden og gennem de regulerende Foranstaltninger været god for Forbrugerne, og sikret Hjemmene de nødvendige Fødemidler, var de husøkonomiske Interesser desværre svagt repræsenterede i den, og man lærte at indse, at hvis disse skulde blive respekterede, maatte de bæres frem ikke alene af enkelte Personer, men ogsaa af de mange i Fællesskab. Husmødrene maatte ogsaa have deres Organisation for at blive hørte, og det gjorde, at jeg gik med til at opfordre Husmødrene ude paa Landet til at danne Husholdningsforeninger i Lighed med den Forening, som Fru la Cour Madsen for over ti Aar siden havde faaet oprettetovre i Jylland gennem Malt Herreds Husholdningsforening.

Med de Erfaringer, jeg som Medlem af „Prisreguleringen“ havde gjort, og med det Indblik, jeg efterhaanden havde faaet i det politiske Liv, indsaar jeg, at det var nødvendigt for os huslige Kvinder at skaffe os en Hjælp og en Position, hvis vi skulde faa vore Interesser hævdede og varetagne i det offentlige Liv. Jeg udsendte da d. 25. Aug. 1920 gennem Ritzaus Bureau Forslag til Oprettelse af et Husholdningsministerium og motiverede det med følgende:

„De Valg, der er afholdt, siden Kvinderne blev politisk lige-stillede med Mændene, har jo med tilstrækkelig Tydelighed godtgjort Vanskeligheden ved i al Almindelighed at faa Kvin-der valgt ind paa Rigsdagen. Vi maa derfor helst se Tingene i Øjnene, som de er, — vi Kvinder, der som Hovederhverv har Hjemmets Gerning, og gøre os klart, at det ikke bliver gennem Rigsdagen, vi kan faa vore Særinteresser varetagne. Vi egner os vist heller ikke i det store og hele for det poli-tiske Liv, er saaledes bange for at synes paatrængende, ri-sikerer desuden let at blive tiet ned, hvis vi ikke staar Bladene eller de førende an.

Den Støtte, vi som Stand, praktisk, moralsk og politisk trænger til, maa vi derfor sikkert søge ad anden Vej, f. Eks. gennem et særligt Ministerium, et Husholdningsministerium. Og det vil være rimeligt at give os et saadant, baade sam-fundsmæssigt og nationaløkonomisk set. Alle er jo dog enige om, at Hjemmets vidtrækkende Arbejde er af vital Betydning for Samfundet, og som bekendt bliver Størsteparten af de Værdier, Mændene gennem deres Arbejde fremskaffer, om-sat af Kvinderne i Hjemmene. Og det er store Summer, der aarlig skal omsættes. Regner man saaledes blot Forbruget til det, Skattemyndighederne anslaar en Karl eller en Piges Ophold til, nemlig 650 Kr., bliver det jo dog, med 3 Mill. Mennesker, alene 1950 Mill. Kr. aarlig.

Hovedparten af Kvinderne, altsaa en væsentlig Del af Landets Befolkning og Vælgere, er knyttet til Hjemmene, til det huslige Arbejde. Det er derfor nu lige saa naturligt at give disse deres eget Ministerium, som det i sin Tid var at give Landbruget og Handelen deres. Saa meget mere, som dette Erhverv ikke tidligere har været tilstrækkeligt vurderet, og nu synes at være et af Dagliglivets vigtigste Problemer at faa løst. Dette Arbejde, der kun „bærer Lønnen i sig selv“, kan ikke klares ad Lovgivningens Vej, men en Regering kan yde det den Anerkendelse, som et nødvendigt,

selvfornægtende Arbejde fortjener, og nu, da det er nødvendigt at arbejde og spare, er der dobbelt Grund til at tage Hensyn til dem, der bliver hjemme og gør deres Pligt.

Hvad skal saa et saadant Ministerium omfatte. Ja, der er uendelig mange Omraader, der naturligt hører hjemme under et Husholdningsministerium, og derimellem mange nye. Men da disse først efterhaanden kan gives Form, maa man begynde med de allerede foreliggende. Og da først og fremmest med dem, der har husøkonomisk Interesse, f. Ex. Fastsættelse af Priser paa Husholdningsvarer, hvis disse skal fastsættes, og ikke fremkommer ved en naturlig Markedspris, Rationering af Husholdningsprodukter i Tider, da det er nødvendigt, og hvor der dog maa tages fuldt saa meget Hensyn til Forbruger som til Industri og Producent. Desuden Kontrol med Fremstilling og Salg af Levnedsmidler, Godkendelse af Vareblandinger, Kontrol med Indførsel af Levnedsmidler, ernæringsfysiologiske Forsøg, Kostforhold paa Sygehuse og andre offentlige Anstalter. Men saa kommer der Oprettelse af Forsøgskøkkener eller Stationer for Husholdningsartikler, Fremskaffelse af tekniske Hjælpe midler til Udførelse af husligt Arbejde, Ansættelse af Konsulent-Arkitekter til Fremhjælpning af bedre Beboelsesforhold, Hjælp til Fremme af Husflid og Hjemmeindustri, hvoraf den sidste delvis er ødelagt i Krigsperioden, Pensionering af gamle Tjenestepiger, Præmiering af velførte Husholdninger, Oplæring af unge Piger i huslig Gerning, Husholdningsundervisning og husøkonomisk Oplysning i det hele taget, og fremfor alt Børneforsorg, som en klog og forstaaende Mand har sagt.

Der er Opgaver nok, Opgaver, det betaler sig at faa varetaget. Men mange vil selvfølgelig mene, at dette kan lade sig gøre uden at oprette et særligt Ministerium. Maaske. Men ikke, hvis vi Kvinder skal være tjent med det. Vi maa have en Institution med Myndighed, og som vi trygt kan henvende os til uden at risikere at blive afvist, fordi vore Anliggender synes ringe eller uden politisk Interesse.

Og vi trænger til et Bevis for, at man respekterer os som Arbejdere og Vælgere. Det var desuden praktisk og værdigt at omsætte i Gerning, de smukke og gode Ord, der fra alle Partiers Side har lydt til Ære for den huslige Kvinde, ved at give hende — hvad Tiden dog bærer i sit Skød — et Husholdningsministerium.“

Efter Opfordring uddybede jeg yderlig Forslaget og skrev bl. a.: „Naar vi ønsker at faa et Husholdningsministerium er det ikke for derigennem netop at faa en kvindelig Minister, men for at faa et Ministerium, hvor man trygt kan henvende sig med sine „huslige Bekymringer“, hvor man ikke behøver „akademisk Dannelse“ eller andre ydre Fortrin for at blive taget vel imod, men hvor de jævne arbejdende Kvinder ved, at deres Anliggender er i gode Hænder. — Det saa naturligvis pænere ud, om et Husholdningsministerium blev forestaaet af en Kvinde, men der har heldigvis været saa mange udmærkede Mænd, der har vist Respekt og Forstaaelse af vort beskedne Arbejde ved Gryderne, at vi godt kan se bort derfra, hvis det vil være mere praktisk foreløbig at lade en dertil skikket Mand være den ledende.

Men Regeringen bør ikke vente med at give os et Husholdningsministerium, til Kravet derom lyder tusindfoldigt. Den bør have saa megen Føling med Livet og Forstaaelse af Kvindernes særlige Naturel, at den giver os det som en naturlig Medgift til Valgretten, giver os det som en Morgen-gave, for at bruge en vittig Politikers Ord. Det var jo netop paa den Maade, at man i de gode gamle Dage hædrede Kvinden. Den Indflydelse, Kongen og andre ædle Mænd gav deres Dronninger og Hustruer gennem værdifulde Morgen-gaver, bidrog sikkert til at skabe den Tilfredshed, der betyder saa meget i smaa som store Forhold. Og for de fleste Kvinder er det, der skænkes dem, af langt større Værd end det, der tilkæmpes, for det er kun de færreste Kvinder, der er skabt for Kamp.“

I Anledning af de forestaaende Valg til Folketing og Lands-ting, tillod jeg mig kort Tid efter at tilstille samtlige Rigs-dagsmedlemmer en trykt Interpellation med Spørgsmaal, om de vilde være med til

1. at der gives Husmødrene Adgang til Køb af Raastoffer paa lige Vilkaar med Industrien,
2. at der ydes Støtte til Kvindernes Dygtiggørelse til deres særlige Gerning i Hjemmet,
3. at der oprettes en Husholdningshøjskole, for at Kvinder, der skal arbejde som Husholdningslærerinder, paa lempe- lige Vilkaar kan faa en virkelig grundig og videnskabelig underbygget Uddannelse,
4. at der af Hensyn til det huslige Arbejdes vidtrækkende samfundsmæssige Betydning oprettes et Husholdnings- ministerium.

Der var ikke mange, der tog Hensyn til de stillede Spørgs- maal; men der var da nogle og ikke af de mindst betydelige Politikere, der svarede og svarede forekommende. — Hus- holdningspolitik har man jo ikke tidligere regnet med.

Det vilde dog ellers være saare naturligt, om det blev som Repræsentanter for Hjemmets Gerning, at vi Kvinder blev regnet med, ogsaa politisk. Men efter at vi har op- naaet Valgret, kan vi selvfølgelig ikke med Hænderne i Skødet vente at vore Anliggender skal blive varetagne af Mændene. Skal vi Kvinder naa frem, samfundsmæssigt set, maa vi derfor maalbevidst føre vor Husholdningspolitik.

Forøvrigt har Politikerne gennemgaaende været forekom- mende, og i sin Tid, da Skolerne maatte kæmpe med Van- skeligheder af forskellig Art, var det næsten en Trøst at faa Lejlighed til at tale med de gamle Venstremænd, saa for- staaende var de, og vi fik det Indtryk, der gav Mod til at overvinde Besværlighederne, at de syntes, vort Arbejde var saa meget værd, at det burde støttes. I de senere Aar har det dog været, som om de har været mere forbeholdne over for

os, og som om de mere radikale, i alle Tilfælde deres Presse, ligesom har haft mere Forstaaelse af vort Arbejde. Det ligger maaske i, at Kravene gaar videre end tidligere; men paa vort Omraade maa der jo ogsaa arbejdes med Fremtiden for Øje.

Pressen har ogsaa i de mange Aar været en stor Støtte for os. Sorø Amtstidende har altid meget villigt ladet mig faa Plads for en ny Idé og været frisindet nok til at tage mod mine indignerede Udbrud, som da jeg ved Landstingsvalget sidste Aar paa Fyen syntes, man fuldstændig ignorerede Kredens første Suppleant, den mellem Kvinder højtagtede Fru Johanne Andersen, Mosegaard, og i Aar, da „jeg skammede“ mig over, at Kvinderne uden at protestere, lod Rigsdagen vedtage en Lov, der stemplede dem uværdige til at forkynde Guds Ord. Det har ogsaa glædet mig, at Østsjællands Folkeblad saa aabent har udtalt, at det var enigt med mig i, at Kvindernes Deltagelse i det offentlige Liv skulde betyde noget reelt, noget nyt — at de Værdier, vort Arbejde omfattede, maatte der regnes med. Og jeg har sat Pris paa i min „Kommissionstid“ at kunne drøfte de foreliggende Spørgsmaal i Fællesskab og i Venskabelighed med de forskellige Partiers Journalister.

Personlig staar jeg ikke i et bestemt politisk Parti. Som Bladet „Dagens Ekko“ i sin Tid karakteriserede min politiske Stilling, er jeg født Venstre, har radikale Anskuelser, socialistiske Sympatier og konservative Tilbøjeligheder. Og mon der ikke er mange, der i saa Henseende, har det som mig. — Naar man ikke aspirerer til at blive Rigsdagsmedlem eller andet politisk, er det saa ikke nok saa tiltalende, menneskelig set, at være fritstillet med Hensyn til Meninger og Opfattelse. Ja, jeg synes ovenikøbet, at det vilde være ønskeligt, om de Mænd og Kvinder, der bliver valgt ind paa Rigsdagen, kunde faa Lov til at bevare deres personlige Syn paa Livet og partifrit stemme sammen med dem, de delte Opfattelser med. — Men min upolitiske Stilling har medført, at

jeg ved Valg har været opstillet af flere politiske Partier — saa ganske vist ogsaa til Tider bleven kasseret af dem, der holder paa „rene Linjer“ hos andre.

Som Medlem af Sorø Landdistriktsraad (Sogneraad), har jeg jo haft Lejlighed til at gøre nogle Erfaringer paa de kommunale Omraader, og vil gerne have Lov til at sige, at selv om vi Kvinder maa være klare over, at vi, særlig til at begynde med, ikke kan øve megen Indflydelse, bør vi alligevel dér være med. Kan vi ikke andet, kan vi dog sidde som Vidner, og det turde maaske betyde mere, end man tænker. Og ingen Steder i det offentlige Virke er det saa naturligt for Kvinderne at være med, som i det kommunale Arbejde, det, der dog i allerhøjeste Grad vedrører Hjemmenes Interesser. Kvindernes økonomiske Sans er der vist ogsaa god Brug for i Sogneraadene i Fremtiden. Og mange Steder vil der gennem Kommunen sikkert kunne træffes Foranstaltninger af praktisk og besparende Betydning for Hjemmene.

Noget af det jeg ogsaa har været glad for, har været Anmodningen om at deltage i den store Skolekommissions Forhandling om den saakaldte Ungdomsskole, Efterskolen. Jeg maatte der som min Opfattelse hævde, at Undervisningen for de unge Piger maatte omfatte Husgerning og Sundheds-lære, og skulde Efterskoleundervisningen naa frem til alle dem, der særlig trængte til den, maatte den være obligatorisk. Kan heller ikke indse, at der kan være noget galt i det, naar der ikke bliver Skoletvang og Undervisningen begrænses til det 16. Aar med en halv Dags Undervisning ugentlig. Saa kan den forlangte Undervisning jo erhverves hvor som helst, i Hjem, paa private Skoler og Kursus; men selvfølgelig maatte der da, som gennem den nuværende Skoleordning, gives Adgang til fri Undervisning i en af Kommunen oprettet Skole.

Vilde det ikke være udmærket, storartet, om der i hver eneste Kommune fandtes et Skolekøkken, hvor eventuelt

Børnene i de ældste Klasser kunde undervises, hvor de unge Piger i Efterskolen kunde faa Hjælp og Vejledning, hvor Husmødrene kunde samles og drøfte deres Anliggender, hvortil der eventuelt kunde knyttes en Husflidsstue og et lille Bibliotek med Læsestue. Det vilde blive en Hjemmets Skole, og det burde rejses af Hjemmene. Pengene til Bygningen maatte Beboerne laane Kommunen, men denne forrente dem og afholde de løbende Udgifter. Skolen skulde ledes af en Husholdningslærerinde, der ogsaa burde kunne tage Haandarbejde med Børneskolens Elever. Hun skulde helst være en af Sognets egne Kvinder. Og hvor mange dygtige, enligstillede Kvinder vilde ikke paa denne Maade kunne faa en velsignelsesrig Gerning.

De fleste Kommuner vil vel endnu mene, at en saadan Skole er unødvendig, og at denne Udgift kan spares, men har Befolkningen Raad til at undlade at gøre, hvad der kan gøres for at hjælpe den opvoksende Slægt til at blive dygtig og selvhjulpen?

Havde jeg ikke haft saa gode og trofaste Medarbejdere ved Skolen, havde jeg ikke kunnet deltage saa meget i det offentlige Liv, som jeg har maattet — men selv om Skolen ikke direkte har lidt under mit offentlige Arbejde, har Hjemmet — og alle der ved, hvad det vil sige, at have mistet en Ægtefælle, forstaar, hvor svært det er at tænke paa, at man ikke har kunnet give sin Mand og sit Hjem al sin Tid, alle sine Kræfter.

De mange Ting, der har skullet passes, hjemme og ude, har gjort Timerne og Dagene travle. Vi har ikke haft Tid til at tænke paa Form og Etikette, ja, jeg har haft saa travlt, at jeg heller ikke har kunnet faa Tid til at pynte mig til Fest, forresten ogsaa daarlig haft Raad til det. Feststemningen har ikke lidt derved, men andre har maaske nok savnet Stadsen. — Mange af de Ideer, jeg har arbejdet med, kunde

jeg maaske godt ladet ligge; men de fleste af dem har jeg ligesom ikke kunnet frigøre mig for, — har følt det som en Pligt at føre dem frem og har heller aldrig været bange for at „gaa paa“, naar det gjaldt om at faa Interessen vakt for en Sag, som jeg følte betød noget; men paa den anden Side har jeg været sygelig ængstelig for at synes paatrængende, selv over for dem, der viste Sagen Interesse — og har Gang paa Gang vendt om midt paa Trappen, og derved ikke altid naaet at faa Sagen ført saa langt frem, som der egentlig var en Mulighed for.

Mine Kollegaer glædede mig imidlertid meget ved Husholdningsskolernes Aarsmøde, der i Anledning af de 25 Aar, blev afholdt paa Ankerhus, at sige mig Tak for det, jeg som Formand for vor Forening, havde været med til at føre igennem. Som Udtryk derfor gav de mig en kostbar Mappe til at samle gode Resultater i, den kommer jeg nok til at lade mine Børn arve; men saa gav de mig ogsaa en fin Paraply af Silke med Sølvhåndtag, den vilde de slaa op for mig, naar Bygerne kom, og den skulde jeg støtte mig til, naar jeg blev træet. Ingensinde er jeg bleven saa rørt over en Gave som denne; den kom som i rette Øjeblik.

Jeg vil gerne slutte mine Betragtninger over de 25 Aars Virke med de Ord, som Husholdningsskolernes Tilsynsførende, Chr. Christensen, Tune, — Skolernes og min gamle Ven — sluttede Aarsmødet med, da han lagde os paa Sinde, at vi maatte have Fremtiden for Øje, søge at give de Unge en Udvikling, saa de kunde vokse i aandelig og legemlig Sundhed, i Arbejdsmod og Arbejdsglæde, i Omtanke, i Redelighed i Ord, Tanker, Følelser og Handlinger, i Sparsommelighed og i Hjælpsomhed.

Og, at det, vi tror, er større end det, vi ved.

Magdalene Lauridsen.

*„Hører I Kongebrolindenes Susen
fødes og stige, synke og dø!
Vandene larmer og koger i Slusen,
hvid skinner Kirken bag Pedersborg Sø.*

*Ser I blandt Aakandeflaadernes Blade
Blomsterne hvide bag straagule Rør?
Skuer I Smalsøens gnistrende Flade
flimre bag Skrænternes Bøgeløv-Slør?*

*Husker I Plæner og Træer og Buske
badet i Sol eller drysset i Sne?
— Arbejdets Travlhed I sagtens kan huske,
mon I kan end dets Velsignelse se?“*

Peter Dam 1917.

PEDERSBORG KIRKE SET FRA HAVEN FRA BÆKKEBÆNKEN

KONGEBROEN

FOREVISNING I SKOLESTUEN 1905

SKOLEHAVEN MED 8 SMAAPIGER I ARBEJDE

SKOLEKØKKENET MED 10 SMAAPIGER FRA LANDSOGNET 1906

MARGARET OG ELNA PAA
VEJ TIL SKOLE

BEDSTEMOR

GAARDENS KØKKEN 1909

DET NORDISKE HUSHOLDNINGSMØDE AFHOLDT PAA SORØ AKADEMI 1909

SYGEPLEJE LÆRES

HAVENS HJÆLPERE

LABORATORIET 1912

LÆRERINDEELEVER 1911
repræsenterende Finland, Sverrig, Danmark, Island, Norge.

FERIEKURSUS FOR LÆRERE OG LÆRERINDER 1912

DANSEN TRÆDES 1912

LÆRERINDEELEVER OG DERES ELEVER 1913

„REDEN“

HUSMODERKURSUS 1914

FORSKOLESEMINARIET

FRA VERANDAEN

EN EKSTRA KOP KAFFE PAA GAARDEN

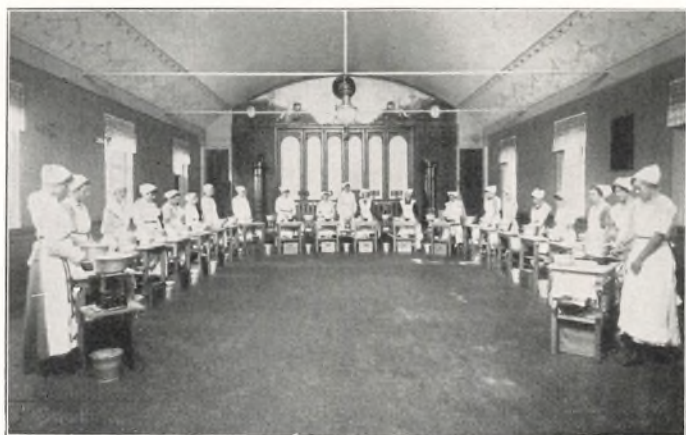
LÆRERINDERNE 1918

FRA UNGDOMSSKOLENS FØRSTE AAR 1914

FRA ET OKTOBERKURSUS

KLASSEUNDERVISNING I TERSLEV KOMMUNALE EFTERSKOLE

UNGDOMSSKOLEFORENINGENS AARSMØDE 1917

FRU L. OG LILLE KAREN PLANTER KVINDERNES GRUNDLOVSEG 1915

MORSENTUR I ROSENGANGEN 1916

FRA FERIEEN 1917

SØNDERJYDSKE ELEVER VALDEMARS DAGEN 1919

LÆSESTUEN I PETER DAMS BIBLIOTHEK

BØRNEHAVEN OG BØRNEENS LÆSESTUE

STATSDAMER = STADSPIGER

GÆSTER VED BEDSTEFADERS 75-AARIGE FØDELS DAG 1918
8 SØDSKENDE — 8 BØRN

STINE PAA ÆGIR

PAA SORØ SØ

FRK. TORPEGAARD EFTER MÆLK PAA GAARDEN

BEDSTEFAR

TRE NORSKE JENTER

ÆRTEPLUKNING

TO GODE HJÆLPERE

IDYL PAA „TREKANTEN“

ZIMMER

„SER I HVEM DER KOMMER HER“

DRENGE FRA AKADEMIET OG BORGERSKOLEN UNDERVISES AF FRK. P.

RINGSTEDPIGER FRA ØVELSESSKOLEN

FRU BOJSEN MØLLER KØRES TIL STATIONEN

BØRNEBØRN VED MINDESTENEN

SIDSTE BILLEDE AF FORSTANDER DAM

MOR MAGDA MED 6 AF SINE BØRN,
JULEN 1920